

Den rutinerede Claus Friisberg tager over fra 1940, idet han trådte til som afløser for afdøde Gunnar Bo Clausen. Friisberg er i stand til at fremstille økonomiske problemstillinger uden videre brug af tabeller, og med sin rige erfaring fra andre publikationer har han en god fremstillingsform. Med ham følger vi besættelsestiden i Varde i stort og også i småt. Her som i andre byhistorier er der ikke mange sten, der ikke bliver vendt, i skildringen af sabotage og modstandskamp. Men er det ikke lidt traditionelt, Friisberg? Når der nu var 40 større værnemagersager og lige så mange landsforrædderisager, mange for landsdelen, så savner man en objektiv skildring af disse aktiviteter og den involverede personkreds' sociale og anden baggrund. Der er ingen grund til, at afdankede modstandsfolks udtalelser om, at der skulle have været flere plaffet ned eller puttet i spjældet, fortsat skal stå uperspektiveret.

I en stabil og læselig fremstilling fortsætter Claus Friisberg med perioden 1945-60. Det er måske ikke lige fascinerende hele tiden, mest fordi han skildrer meget oppefra, fra administrations synspunkt; og politikerne får i hvert fald deres.

Det sidste afsnit er skrevet af tidligere kommunaldirektør i Varde, Anders Peter Kragh. Han er kommunalt uddannet og har tydeligvis ikke nogen særlige talenter for historieskrivningens kunst. I noget slemt roderi af et afsnit kommer Claus Friisberg ham til hjælp med nogle indskud om forskellige emner. Redaktionelt er det ikke elegant, og i det hele er afsnittet ikke meget læseligt for folk uden for vennekredsen. Opsigtsvækkende er en fortegnelse over placeringen af byens 995 parkeringspladser. Måske skulle man vælge Østervold v. Kvickly, når man kommer forbi næste gang. Det er den største med 147.

Værket slutes af med et stikordsregister. Billedudvalget er ikke dårligt, men opsætningen er uopfindsom og kedsommelig, således at en del gode billeder ikke kommer til deres ret.

Ib Gejl

Bjørn Westerbeek Dahl: *Kortets historie i Vejle amt. Fra renaissancens byprospekter til 1800-tallets generalstabskort*. (Vejle Amts historiske Samfund, 1993). 135 s.

I de seneste årtier har historikerne fået stadig mere blik for værdien af kort som kilder og illustrationer. Bjørn Westerbeek Dahls bog om det historiske kortmateriale vedrørende Vejle amt og dette materiales historie giver med et eksempel i et konkret område en fremragende indføring i det spredte og ofte noget komplicerede materiale. Med udgangspunkt i de ældste kort fra 1300-årene når han over Johannes Mejer, 1600-årenes militære kortlægninger, Resens atlas, de Thurah og J. J. Bruun og Pontoppidans Danske Atlas til Videnskabernes Selskabs omfattende kortarbejder i anden halvdel af 1700-årene og begyndelsen af 1800-årene. Herefter skildres detaljeret de omfattende arbejder, der blev udført først af Generalvejkommissionen og Generaltoldkammeret, siden af Matrikelkommissionen. Den nyttige indledning afsluttes med en gennemgang af en række topografer fra første halvdel af 1800-årene, herunder J. P. Trap, manden bag den store Danmarks-beskrivelses fremragende købstadkort.

Bogens hoveddel omfatter en række afsnit med gengivelser af et større kortmateriale med Vejle amts landområder og de fire købstæder, Fredericia, Horsens, Kolding og Vejle. Kortene spænder for landområderne fra Angellino Dalortos Danmarkskort 1350 til målebordsblade fra 1870'erne, for købstæderne fra Brauns byprospekter fra slutningen af

1500-årene og militære kort fra første halvdel af 1600-årene til købstadkortene i 2. udgave af Traps Danmark. Selv om bogen er i A4-format, er gengivelserne, ofte med to kort på en side, dog for det meste i en lille målestok. Når de fleste af dem kun giver et indtryk af det pågældende kort, ikke en anvendelig gengivelse, skyldes det dog, at gengivelserne med blot tre undtagelser er med raster. Det er en besynderlig misforståelse: de tegnede originalkort og de kobberstukne kort er jo i streg, de sidstnævnte er per definition stregklicheer. Med gengivelsen med raster forsvinder nu navne, signaturer og alle detaljer i prikker. Det er

ærgeligt. Blot ganske få af de gengivne kort er i originalformen af en art, så rastergengivelse er nødvendig.

Til gengæld giver kortteksterne, skrevet af museumsfolk og andre fra de pågældende områder, en detaljeret redegørelse for de enkelte kort og originalernes opbevaringssted, således at man herfra kan komme videre.

Et register over de behandlede korttegnere, topografiske forfattere og kobberstikkere bidrager til at gøre bogen til en nyttig nøgle for lokalhistorikere – og en hjælp ved brug af bogen som et forbillede for lignende værker.

Ole Degn

ØKONOMISK OG SOCIAL HISTORIE

Birgitte Wistoft (red.): *Elektricitetens Aarhundrede. Dansk elforsynings historie 1891-1991, bd. 1-2.* (Danske Elværkers Forening). Bind 1. 1891-1940 (Birgitte Wistoft, Flemming Petersen, Harriet N. Hansen), 1991, 304 s. Bind 2. 1940-1991 (Birgitte Wistoft, Jytte Thorndahl, Flemming Petersen), 1992, 312 s.

En af de afgørende forudsætninger for skabelsen af det moderne industri- og velfærdssamfund har været fremkomsten og udviklingen af elkraften. Om dens 100-årige historie i Danmark afsluttedes i 1992 et centralt 2-bindsværk, udgivet af Danske Elværkers Forening og skrevet af historikere og museumsmedarbejdere på Danmarks Elmuseum. De to bind indeholder den første omfattende og sammenhængende fremstilling af udbygningen af Danmarks elkraftforsyning. Værket bygger hovedsagelig på eksisterende forskning og den foreliggende trykte litteratur om emnet, herunder en lang række jubi-

læumsskrifter fra lokale elværker samt branchens fagblade og tidsskrifter, men forfatterne inddrager også et betydeligt primært kildemateriale fra bl.a. elorganisationer, enkelte værker og branchens egne folk, og nogle afsnit, herunder bl.a. om besættelsestiden, indeholder derfor også en betydelig primærforskning.

Bøgerne er centreret efter faserne i opbygningen af det offentlige elværksnet. Fra de første pionerer og små jævnstrømsværker er skildret overgangen til vekselstrøm og etableringen af et næsten landsdækkende elnet i værkets første del. I bind 2 berettes derefter om efterkrigsårenes koncentration af de mindre elstationer til de store kraftværker og elselskaber samt samarbejde med nabolanden elforsyningsselskaber. Elproduktionens tekniske og organisatoriske udvikling udgør en væsentlig del af bøgernes indhold, men de rummer derudover også en fremstilling af elforsyningsens forbrugerside, dens betydning for industrien og andre erhvervsområ-